

Overzicht Beheerpakketten Agrarisch Natuur- & Landschapsbeheer

Versie 2025

Klimaat

Vastgesteld: 4 november 2024

Dit document bevat de **concept** beheerpakketten en -vergoedingen die Boerenatuur Noordwest Overijssel (BNWO) wil gebruiken voor het Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer vanaf 2025. Er kunnen geen rechten aan worden ontleend.

Pakketvoorwaarden

Er kunnen nog pakketvoorwaarden wijzigen de komende maanden. Enerzijds omdat landelijk nog (verplichte) aanpassingen worden doorgevoerd, anderzijds op basis van voortschrijdend inzicht van BNWO zelf. Voorafgaand aan het vastleggen van de beheercontracten voor 2025 ontvangt u de definitieve voorwaarden op basis waarvan u een besluit kunt nemen over uw beheercontract.

Beheervergoedingen

De gehanteerde vergoedingen zijn de conceptvergoedingen voor 2025. Voorafgaand aan het vastleggen van de beheercontracten voor 2025 ontvangt u de definitieve vergoedingen op basis waarvan u een besluit kunt nemen over uw beheercontract.

Vragen en opmerkingen

Heeft u verbeterpunten voor de beheerpakketten? Zijn er vragen of vindt u dat sommige pakketvoorwaarden onduidelijk zijn verwoord? Wij horen dat graag! Eventuele opmerkingen kunt u delen met de gebiedscoördinatoren of mailen naar secretariaat@collectiefnoordwestoverijssel.nl.

Overzicht beheerpakketten

10a	Natuurvriendelijke oever.....	4
12a	Duurzaam slootbeheer - Baggeren met de baggerpomp.....	5
12b	Duurzaam slootbeheer – Ecologisch slootschonen.....	7
12c	Duurzaam slootbeheer – Ecologisch slootschonen voor krabbenscheervegetaties.....	9
13b1	Instandhouding Botanisch hooiland.....	11
13b4	Basispakket Botanisch hooiland.....	14
13c1	Botanische weiderand.....	16
13c2	Ontwikkelpakket Botanische weiderand.....	18
13d	Botanische hooilandrand.....	20
13d1	Ontwikkelingsbeheer botanische hooilandrand.....	22
14	Stoppeland.....	24
15	Wintervoedselakker.....	25
16	Vogelakker.....	27
18	Kruidenrijke akker.....	29
19	Kruidenrijke akkerrand.....	30
39a1	Bodemverbetering op grasland met ruige mest op zandgrond.....	32
39a2	Bodemverbetering op grasland met ruige mest op klei- en veengrond.....	34
39b	Bodemverbetering op bouwland met vaste mest of bodemverbeteraars.....	36
39c	Bodemverbetering op bouwland met gewasresten, incl. stro en groenbemesters en onderwerken.....	37
39d	Bodemverbetering op grasland met vaste mest of bodemverbeteraars.....	38
43	Bloemenblok.....	40
50c	Vogelvriendelijke Erwtten- of Veldbonenteelt (vroeg).....	41
50d	Vogelvriendelijke Veldbonenteelt (laat).....	42
54	Hoog waterpeil veenweide.....	43

10a Natuurvriendelijke oever

Doel

Een natuurvriendelijke oever is een door de mens aangebrachte aaneengesloten oever langs een watergang, in de vorm van een plas-drasberm of een flauw talud. Een natuurvriendelijke oever heeft een belangrijke functie als leefgebied voor diverse vissoorten, in de watervegetatie vinden zij schuil- en paaiplaatsen.

Ook bij weidevogelbeheer zijn natuurvriendelijke oevers van belang. Weidevogelkuikens kunnen goed zwemmen, maar hebben een flauwe oever nodig om weer uit het water te komen. Ook bieden de oevers een beschutte plek met voedsel voor de weidevogels.

Instapeisen

- De oever heeft een talud van minimaal 1:3 en/of vormt de overgang van land naar water;
- Het element ligt buiten de AAN-landbouw, het is een landschapselement.

Pakketvoorwaarden

1. U schoont en/of maait de beheereenheid minimaal éénmaal per jaar en maximaal tweemaal per jaar;
2. U voert het maaisel en/of de bagger af;
3. U mag alleen werkzaamheden verrichten in de periode tussen 15 juni en 15 oktober;
4. U doet binnen 7 dagen na jaarlijks onderhoud (maaien en/of schonen) **melding** daarvan bij BNWO via der website. De melding gaat vergezeld van een formulier met daarop:
  - het nummer van de beheereenheid
  - de oppervlakte waarop onderhoud is uitgevoerd
  - de datum waarop het onderhoud is uitgevoerd
5. Het is niet toegestaan gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen in en binnen 2 meter van het element te gebruiken;
6. Beweiding is niet toegestaan op de beheereenheid;
7. Wanneer een natuurvriendelijke oever in een weidevogelgebied ligt, stelt BNWO in samenspraak met de deelnemer een beheerplan op, waarin staat wanneer welk beheer op welke locatie wordt uitgevoerd. Hiermee voorkomen we dat de oever te veel verruigt en daarmee het leefgebied van weidevogels negatief beïnvloedt.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
L10a	Natuurvriendelijke oever	€4735,61

Waarom is voor deze onderhoudsperiode gekozen?

Door te maaien en/of te schonen in september en oktober hebben vissen en amfibieën het minst hinder van de werkzaamheden. Met deze periode omzeilen we de voortplantingsperiode en de overwinteringstijd. De onderhoudsperiode in weidevogelgebieden loopt vanaf 15 juni tot 15 oktober.

12a Duurzaam slootbeheer - Baggeren met de baggerpomp

Doel

Onderhoud aan sloten is van belang om te voorkomen dat sloten dichtgroeien en dichtslibben. Bij Duurzaam slootbeheer wordt rekening gehouden met de ecologische waarden van de sloot en de slootkanten. Bij baggeren met de baggerpomp wordt de nutriëntrijke bagger uit de sloot verwijderd, waardoor de afvoercapaciteit verbetert en de nalevering van nutriënten uit de waterbodem aan het oppervlaktewater afneemt. Er wordt rekening gehouden met de ecologische kwaliteit en diversiteit aan soorten in de sloot. Het is bedoeld om delen van de sloot op diepte te houden en de baggerlaag niet te dik te laten worden. Tijdens het baggeren wordt variatie in de dikte van de baggerlaag aangebracht, zodat soorten als grote modderkruiper geschikt leefgebied houden. De baggerlaag is in ideale omstandigheden variërend van 10 – 50 cm dik. Door gebruik te maken van een baggerpomp kun je de sloot op zo natuurvriendelijk mogelijke manier op diepte houden.

Door gebruik te maken van de baggerpomp beschadig je de bodemvegetatie zo min mogelijk. Daarnaast wordt de voedselrijke bagger over het land gespoten in plaats van afgezet op of nabij de slootkant. Dit betekent dat er geen uitspoeling van nutriënten uit de bagger richting de sloot plaatsvindt.

Baggeren met de baggerpomp wordt bij voorkeur gecombineerd met ecologisch slootschonen (pakket 12b of 12c).

Instapeisen

- De watergang is minimaal 2 meter breed (waterbreedte bij zomerpeil) en watervoerend;
- De watergang staat niet als A-watergang op de Legger van het waterschap.

Pakketvoorwaarden

1. U baggert jaarlijks minimaal 5% tot maximaal 75% van de slo(o)t(en) onder beheer, waarbij de bagger vanuit de sloot op aangrenzende landbouwgrond wordt gespoten;
2. U voert de werkzaamheden uit in de periode 1 augustus – 1 november;
3. U zorgt ervoor dat er geen bagger gezogen wordt binnen 60 cm vanaf de waterkant. Er is één voor toegestaan;
4. Er komt geen bagger terecht in de slootkant, op de bemestingsvrije zone en op eventueel randenbeheer;
5. Baggeren gebeurt richting een open einde; indien dit niet mogelijk is, wordt ongeveer 10 meter voor een dam gestopt;
6. Na baggeren blijft er een laag van tenminste 10 cm bagger over in de watergang;
7. Het baggeren vindt plaats met een baggerpomp zonder vleugels;
8. U doet binnen 7 dagen na baggeren melding daarvan bij BNWO via de website;
9. U baggert in mozaïekvorm, dus niet alles in één jaar, maar ieder jaar een deel van de sloten. BNWO stelt in samenspraak met u een slotenplan op, waarin vastgelegd wordt op welke locaties er welk jaar gebaggerd wordt.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / m
L12a	Duurzaam slootbeheer – Baggeren met de baggerpomp	€0,10

Waarom is voor deze onderhoudsperiode gekozen?

Door te baggeren in de periode 1 augustus - 1 november hebben vissen en amfibieën het minst hinder van de werkzaamheden. Met deze periode omzeilen we de voortplantingsperiode en de overwinteringstijd.

Waarom baggeren combineren met ecologisch slootschonen?

Met baggeren met de baggerspuit pak je vooral de bagger op de bodem aan, zodat de sloot op diepte blijft. Voor slootbeheer is het echter ook van belang dat de watergang niet (vanuit de kanten) dichtgroeit. Met ecologisch slootschonen zorg je op natuurvriendelijke wijze voor dat de sloten niet dichtgroeien.

Waarom baggeren richting een open einde?

Door te baggeren richting een open einde geeft u vissen en andere waterdieren de kans om te vluchten naar een veilige plek.

Waarom is een baggerpomp zonder vleugels een voorwaarde?

Een baggerpomp met vleugels zorgt ervoor dat over de gehele breedte van de sloot tegelijkertijd gebaggerd wordt. De aanwezige dieren krijgen zo geen kans om weg te vluchten. De vleugels hebben dus een grote negatieve impact op het waterleven. Door zonder vleugels te baggeren kan een groot deel van de fauna wegvluchten.

12b Duurzaam slootbeheer – Ecologisch slootschonen

Doel

Onderhoud aan sloten is van belang om te voorkomen dat sloten dichtgroeien en dichtslibben. Naast de minimumeisen die het waterschap stelt aan het onderhoud van sloten (de Keur) kan zorgvuldig en gefaseerd beheer van de sloot de ecologische waarde ervan versterken. We noemen dit ook wel duurzaam slootbeheer. Bij ecologisch slootschonen blijft ten behoeve van de flora en fauna in de sloot ieder jaar een deel van de vegetatie in de sloot staan: in de meeste gevallen wordt één kant van het talud niet geschoond. Het talud dat niet geschoond wordt, wisselt per jaar.

Door de sloot niet ieder jaar geheel te schonen of te baggeren, kan de (water)kwaliteit van de sloot flink verbeteren. Zonder dat dit een negatieve invloed heeft op het watervoerend vermogen van de sloot. Door ecologisch slootschonen te combineren met randenbeheer streven we een duurzaam oeverbeheer na, waarbij uitspoeling richting de watergang beperkt wordt (pakketten 13b, 13c, 13d of 19). De strook land langs een waterloop wordt dusdanig beheerd dat zich een soortenrijke en stevig wortelende vegetatie ontwikkelt die de oever beschermt tegen afkalving en erosie, de baggeraanwas wordt beperkt en de oeverzone kan als klimaatbuffer dienen voor waterberging. De soortenrijke oever trekt insecten aan die weer als voedsel dienen voor opgroeiende (weide-)vogels. Ecologisch slootschonen wordt bij voorkeur gecombineerd met baggeren met de baggerpomp (pakket 12a).

Instapeisen

- De watergang is minimaal 2 meter breed (waterbreedte bij zomerpeil) en watervoerend;
- De watergang staat niet als A-watergang op de Legger van het waterschap.

Pakketvoorwaarden

1. U schoont en/of maait jaarlijks minimaal 25% tot maximaal 75% van de watergang;
2. U voert de werkzaamheden uit tussen 1 september en 1 november;
3. De sloten worden gefaseerd geschoond: het ene jaar de ene kant, het andere jaar de andere kant. Een deel van de sloot- en oevervegetatie blijft dus staan;
4. Bij het slootschonen wordt gebruik gemaakt van een maaikorf of een eco-reiniger. Andere slootreinigingsapparatuur kan ook gebruikt worden mits het bodemprofiel, inclusief de wortels van waterplanten in de sloot, niet beschadigd wordt. Het gebruik van Hemos is niet toegestaan vanwege de grote zuigkracht waarmee het slootleven wordt opgezogen;
5. De planten op de slootbodem, het talud en de slootkant worden boven de wortels afgemaaid en niet eruit getrokken;
6. U verwijdert eventueel snoeiafval en/of maaiafval uit de watergang;
7. Slootvuil wordt niet neergelegd in onbemeste randen, zoals de verplichte bufferstroken langs sloten, en niet boven de insteek neergelegd;
8. De oever en sloot worden niet bemest, er wordt geen mest gedumpt en er wordt niet gebrand;
9. U doet binnen 7 dagen na het slootschonen melding daarvan bij BNWO via de website;
10. Ecologisch slootschonen wordt gecombineerd met randenbeheer (pakketten 13b, 13c, 13d of 19);
11. BNWO stelt in samenspraak met u een slotenplan op, waarin vastgelegd wordt op welke locaties er welk jaar geschoond wordt. Ieder jaar wordt een deel van de sloten geschoond.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / m1
L12b.13.01	Duurzaam slootbeheer – Ecologisch slootschonen	€0,21
L12b.13.02	Duurzaam slootbeheer – Ecologisch slootschonen incl. aanpalend randenbeheer	€0,23

Waarom is voor deze onderhoudsperiode gekozen?

Door te schonen in de periode 1 september - 1 november hebben vissen en amfibieën het minst hinder van de werkzaamheden. Met deze periode omzeilen we de voortplantingsperiode en de overwinteringstijd.

Waarom baggeren combineren met ecologisch slootschonen?

Met baggeren met de baggerspuit pak je vooral de bagger op de bodem aan, zodat de sloot op diepte blijft. Voor slootbeheer is het echter ook van belang dat de watergang niet (vanuit de kanten) dichtgroeit. Met ecologisch slootschonen zorg je op natuurvriendelijke wijze voor dat de sloten niet dichtgroeien.

Hoe wordt er geschoond?

De maaikorf wordt idealiter aan de overzijde van de sloot ingezet en halverwege de sloot of 0,5 m voor het talud omhooggehaald (het is de bedoeling dat 25 – 75% van de vegetatie blijft staan). Hierdoor kunnen vissen voor de maaikorf weg komen en worden ze niet tussen de vegetatie geklemd en op de kant gezet. Bij brede sloten is het praktisch om vanuit het midden van de sloot naar de aanliggende oever toe te werken. Doordat het grootste deel van de sloot wordt geschoond, blijft de waterdoorstroom gegarandeerd. De wortels van de vegetatie blijven intact, waardoor het bodemprofiel ook in tact blijft. Dit komt de waterkwaliteit ten goede.

12c Duurzaam slootbeheer – Ecologisch slootschonen voor krabbenscheervegetaties

Doel

Onderhoud aan sloten is van belang om te voorkomen dat sloten dichtgroeien en dichtslibben. Naast de minimumeisen die het waterschap stelt aan het onderhoud van sloten (de Keur) kan zorgvuldig en gefaseerd beheer van de sloot de ecologische waarde ervan versterken. We noemen dit ook wel duurzaam slootbeheer. Bij ecologisch slootschonen blijft ten behoeve van de flora en fauna in de sloot ieder jaar een deel van de vegetatie in de sloot staan: in de meeste gevallen wordt één kant van het talud niet geschoond. Het talud dat niet geschoond wordt, wisselt per jaar.

Door de sloot niet ieder jaar geheel te schonen of te baggeren, kan de (water)kwaliteit van de sloot flink verbeteren. Zonder dat dit een negatieve invloed heeft op het watervoerend vermogen van de sloot. Door ecologisch slootschonen te combineren met randenbeheer streven we een duurzaam oeverbeheer na, waarbij uitspoeling richting de watergang beperkt wordt (pakketten 13b, 13c, 13d of 19). De strook land langs een waterloop wordt dusdanig beheerd dat zich een soortenrijke en stevig wortelende vegetatie ontwikkelt die de oever beschermt tegen afkalving en erosie, de baggeraanwas wordt beperkt en de oeverzone kan als klimaatbuffer dienen voor waterberging. De soortenrijke oever trekt insecten aan die weer als voedsel dienen voor opgroeiende (weide-)vogels.

Ecologisch slootschonen wordt bij voorkeur gecombineerd met baggeren met de baggerpomp (pakket 12a).

Instapeisen

- De watergang is minimaal 1,5 meter breed (waterbreedte bij zomerpeil) en watervoerend;
- De watergang staat niet als A-watergang op de Legger van het waterschap.

Pakketvoorwaarden

1. U verwijdert eventueel snoeiafval en/of maaiafval uit de watergang;
2. U schoont en/of maait jaarlijks 20-40% van de krabbenscheervegetatie. Per jaar wisselt het deel dat geschoond/ gemaaid wordt, zodat krabbenscheer genoeg oud kan worden;
3. U voert de werkzaamheden uit tussen 1 september en 1 november;
4. Sloten worden gefaseerd geschoond: het ene jaar de ene kant, het andere jaar de andere kant. Een deel van de slootvegetatie blijft dus staan;
5. Bij het slootschonen wordt gebruik gemaakt van een maaikorf of een eco-reiniger. Andere slootreinigingsapparatuur kan ook gebruikt worden mits het bodemprofiel, inclusief de wortels van waterplanten in de sloot, niet beschadigd wordt. Het gebruik van Hemos is niet toegestaan vanwege de grote zuigkracht waarmee het slootleven wordt opgezogen;
6. De planten op de slootbodem, het talud en de slootkant worden boven de wortels afgemaaid en niet eruit getrokken;
7. Slootvuil wordt niet neergelegd in onbemeste randen, zoals de verplichte bufferstroken langs sloten, en niet boven de insteek neergelegd;
8. De oever en sloot worden niet bemest, er wordt geen mest gedumpt en er wordt niet gebrand;
9. U doet binnen 7 dagen na slootschonen melding daarvan bij BNWO via de website;
10. Ecologisch slootschonen wordt gecombineerd met randenbeheer (pakketten 13b, 13c, 13d of 19);
11. BNWO stelt in samenspraak met u een slotenplan op, waarin vastgelegd wordt op welke locaties er welk jaar gebaggerd wordt. Ieder jaar wordt een deel van de sloten gebaggerd.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / m1
L12c.13.01	Duurzaam slootbeheer – Ecologisch slootschonen voor krabbenscheervegetaties	€0,21
L12c.13.02	Duurzaam slootbeheer – Ecologisch slootschonen voor krabbenscheervegetaties incl. aanpalend randenbeheer	€0,23

Waarom is voor deze onderhoudsperiode gekozen?

Door te schonen in de periode 1 september - 1 november hebben vissen en amfibieën het minst hinder van de werkzaamheden. Met deze periode omzeilen we de voortplantingsperiode en de overwinteringstijd.

Waarom baggeren combineren met ecologisch slootschonen?

Met baggeren met de baggerspuit pak je vooral de bagger op de bodem aan, zodat de sloot op diepte blijft. Voor slootbeheer is het echter ook van belang dat de watergang niet (vanuit de kanten) dichtgroeit. Met ecologisch slootschonen zorg je op natuurvriendelijke wijze voor dat de sloten niet dichtgroeien.

Hoe wordt er geschoond?

De maaikorf wordt idealiter aan de overzijde van de sloot ingezet en halverwege de sloot of 0,5 m voor het talud omhooggehaald (het is de bedoeling dat 25 – 75% van de vegetatie blijft staan). Hierdoor kunnen vissen voor de maaikorf weg komen en worden ze niet tussen de vegetatie geklemd en op de kant gezet. Bij brede sloten is het praktisch om vanuit het midden van de sloot naar de aanliggende oever toe te werken. Doordat het grootste deel van de sloot wordt geschoond, blijft de waterdoorstroom gegarandeerd. De wortels van de vegetatie blijven intact, waardoor het bodemprofiel ook in tact blijft. Dit komt de waterkwaliteit ten goede.

13b1 Instandhouding Botanisch hooiland

Doel

Botanische graslanden dienen om botanische waarden in stand te houden en/of om bij te dragen aan het behoud of ontwikkelen van geschikt leefgebied voor doelsoorten. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden.

Karakteristieke soorten zijn Paardenbloem, klaversoorten, Reukgras, Scherpe Boterbloem en Veldzuring, en op de drogere percelen aangevuld met Margriet, Knoopkruid en Gewoon Biggenkruid. Op de wat vochtiger graslanden kunnen Kamgrasweiden ontstaan.

De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren: de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel vormen voor diverse boerenlandvogels. Elke plantensoort heeft een eigen bloeiperiode. Door een grote verscheidenheid aan kruiden te realiseren, draag je bij aan een zo lang mogelijke 'bloeiboog': een periode waarin kruiden tot bloei komen en met hun nectar insecten aantrekken.

Instapeisen

- Ongeacht ligging in het perceel zijn in de periode van 1 april tot 1 oktober in een plot van 5 x 5 meter (25 m²) minimaal 15 soorten inheemse grassen en kruiden aanwezig;
- Dit pakket kan uitsluitend afgesloten worden op zandgrond, in de uiterwaarden en op dijken;
- Dit pakket kan niet afgesloten worden op percelen waar vanuit andere regelingen en/of pachtovereenkomst al een bemestingsverbod op ligt.

Pakketvoorwaarden

1. U maait het grasland jaarlijks en voert het maaisel binnen een week af;
2. U laat per maaibeurt minimaal 5% staan. Het niet gemaaide deel mag per maaibeurt rouleren;
3. Op minimaal 50% van de oppervlakte vindt de eerste maaibeurt plaats tussen 1 juli en 1 oktober. Op het overige deel van de oppervlakte kan de eerste maaibeurt voor 1 juli plaatsvinden. Een tweede en derde keer maaien en afvoeren is toegestaan;
4. Bloten en klepelen is niet toegestaan;
5. De beheereenheid mag beweid worden tussen 1 augustus en 1 maart;
6. Bemesting met kunstmest en drijfmest is niet toegestaan. Bemesting met vaste mest (maximaal 10 ton per hectare) is alleen toegestaan na beoordeling en goedkeuring van BNWO;
7. Het opbrengen van bagger is niet toegestaan, uitgezonderd slootbagger dat binnen 4 weken met de walfrees over het perceel verspreid wordt;
8. Bekalken met een traag werkende kalksoort (Dolokalk -korrel- of schelpenkalk) met maximaal 300kg per 2 jaar per hectare is toegestaan om verzuring tegen te gaan;
9. Gebruik van chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan;
10. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid;
11. Werkzaamheden zijn alleen toegestaan bij daglicht.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A13b.13.01	Instandhoudingspakket botanisch hooiland Minimaal 15 soorten per 25 m ²	€ 1.506,67
A13h	Pluspakket botanisch hooiland – extra divers Minimaal 25 soorten per 25 m ²	€ 1.837,56

Voorheen moest ik 4 indicatorsoorten hebben op mijn perceel, waarom nu 15 soorten per 25 m²?

In de ANLb-periode 2016-2022 stond in de pakketvoorwaarden dat op het perceel in een willekeurig gekozen plek minimaal 4 soorten kruiden moesten voorkomen die op een indicatorsoortenlijst stonden. Deze kruiden zijn een indicator dat het perceel niet bemest werd, en vormen geen goede graadmeter voor de kruidenrijkdom van een perceel. Alleen de soorten op die specifieke lijst telden mee, dat vraagt dat deelnemers alle soorten moeten kunnen herkennen.

Voor de komende ANLb-periode laten we die specifieke kritische lijst los. Het aantal gaat van 4 naar 15, maar nu tellen alle inheemse soorten mee: alle kruiden en grassen, dus ook een soort als Witte Klaver telt mee. Op naam brengen hoeft niet, in een vlak van 5 x 5 meter moet je wel minimaal 15 verschillende soorten grassen en kruiden kunnen vinden.

Hoe maakt BNWO de afweging of bemesting met vaste mest toegestaan is?

In de basis is bemesting niet toegestaan. Er zijn echter percelen, met name op zandgronden, die al dusdanig lang verschraald zijn dat er verzuring optreedt en/of verarming van het aantal kruiden. Dit is te herkennen aan een (zeer) ijle vegetatie met typische soorten als schapenzuring, gewone veldbies, gewoon biggenkruid, reukgras en gewoon struisgras. Een periode beperkte mestgift van vaste mest heeft dan een positief effect op de zuurgraad.

Op echt verschraalde percelen, waar een hoge kruidenrijkdom en ijle vegetatie aanwezig is, is een incidentele mestgift mogelijk van 5 – 10 ton vaste mest per hectare mogelijk. BNWO beoordeelt deze mogelijkheid in het veld, samen met u, door te kijken of het perceel daadwerkelijk te ver verschraald / verzuurd is.

Waarom moet ik per maaibeurt een deel laten staan?

Het bij een maaibeurt minimaal 5% van het meest kruidenrijke deel ongemaaid te laten, is gunstig voor zaadzetting van bloeiende kruiden en voor insecten. Een volgende maaibeurt neemt u dit stuk dan weer mee en laat u een ander deel staan. Met deze maatregel draagt u bij aan het in standhouden en vergroten van de kruidenrijkdom op uw perceel.

Waarom is bloten en klepelen niet toegestaan?

Door percelen met beweiding niet te bloten, blijven de 'eilandjes' met langer gras behouden. Ook deze leveren een biodiversiteitswaarde doordat hij (jonge) vogels, zoogdieren en insecten dekking en voedsel vinden. Daarbij zorgen bloten en klepelen ervoor dat het gras zo klein wordt geslagen, dat het niet goed af te voeren is en daarmee bemesting van het perceel ontstaat.

Waarom alleen bij daglicht maaien?

Als u in het donker maait, hebben kuikens, reekalfjes en andere fauna in uw weiland onvoldoende gelegenheid een veilige plek te zoeken.

Waarom van binnen naar buiten maaien?

Als u op het midden van uw perceel met maaien start en vervolgens naar de buitenkant maait, hebben weidevogelkuikens, reekalfjes en andere fauna de gelegenheid naar naastgelegen percelen te vluchten en raken ze niet opgesloten in een steeds kleiner wordend stuk grasland.

13b3 Basispakket Botanisch hooiland

Doel

Botanische graslanden zijn niet alleen belangrijk vanwege hun botanisch waarde, ze zijn ook voor de fauna van belang. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren: de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel vormen voor diverse boerenlandvogels.

Sommige percelen kennen een redelijke botanische waarde en is de verwachting dat dit met specifiek beheer niet verder toe zal nemen. Deze percelen zijn wel degelijk verschaald en kennen een hogere botanische waarde dan regulier Engels Raaigras, maar hebben de gewenste (grotere) kruidenrijkdom niet bereikt. Op deze percelen is een basispakket botanisch hooiland mogelijk. Doel van dit pakket is de instandhouding van de huidige kruidenrijkdom. Hier staat een lagere vergoeding tegenover (de percelen hebben ook nog een relatief hoge gewasproductie), maar zijn de maatregelen ook een stuk beperkter: zo is bemesting onder voorwaarden wel toestaan.

Instapeisen

- Ongeacht ligging in de rand zijn in de periode van 1 april tot 1 oktober in een plot van 5 x 5 meter (25 m²) minimaal 5 soorten inheemse grassen en kruiden aanwezig;
- De beheereenheid is maximaal 3 hectare groot. Grotere oppervlakten moeten doorsneden zijn door landschapselementen, struweelranden, etc. die voldoen aan een ANLb-pakket;
- Dit pakket kan uitsluitend afgesloten worden op zandgrond, in de uiterwaarden en op dijken;
- Dit pakket kan niet afgesloten worden op percelen waar vanuit andere regelingen en/of pachtovereenkomst al een bemestingsverbod op ligt.

Pakketvoorwaarden

1. U maait het grasland jaarlijks minimaal één keer en voert het maaisel binnen een week af;
2. De eerste maaibeurt vindt plaats voor 1 oktober waarbij het gras op het perceel voor het grootste deel kort de winter ingaat;
3. Als u vaker dan één keer per groeiseizoen maait laat u per maaibeurt minimaal 5% staan, liefst langs landschapselementen, waaronder houtwallen en/of sloten. Dit mag rouleren;
4. Bloten en klepelen is niet toegestaan;
5. Gebruik van chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van Akkerdistel, Ridderzuring, Jacobskruiskruid, Brandnetel en Pitrus op maximaal 10% van de beheereenheid;
6. Beweiding is van 1 maart tot 1 augustus niet toegestaan;
7. Bemesting van de beheereenheid is niet toegestaan;
8. Het opbrengen van bagger is niet toegestaan, uitgezonderd slootbagger dat binnen 4 weken met de walfrees over het perceel verspreid wordt;
9. Bekalken met een traag werkende kalksoort (Dolokalk -korrel- of schelpenkalk) met maximaal 300kg per 2 jaar per hectare is toegestaan om verzuring tegen te gaan;
10. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid. Pleksgewijs inzaaien is na overleg, advies en akkoord van BNWO toegestaan om de kruidenrijkdom te vergroten;
11. Werkzaamheden zijn alleen toegestaan bij daglicht.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A13b.13.03	Basispakket botanisch hooiland	€ 753,83

Voorheen moest ik 4 indicatorsoorten hebben op mijn perceel, waarom nu 5 soorten per 25 m²?

In de ANLb-periode 2016-2022 stond in de pakketvoorwaarden dat op het perceel in een willekeurig gekozen plek minimaal 4 soorten kruiden moesten voorkomen die op een indicatorsoortenlijst stonden. Deze kruiden zijn een indicator dat het perceel niet bemest werd, en vormen geen goede graadmeter voor de kruidenrijkdom van een perceel. Alleen de soorten op die specifieke lijst telden mee, dat vraagt dat deelnemers alle soorten moeten kunnen herkennen.

Voor de komende ANLb-periode laten we die specifieke kritische lijst los. Het aantal gaat van 4 naar 5, maar nu tellen alle inheemse soorten mee: alle kruiden en grassen, dus ook een soort als Witte Klaver telt mee. Op naam brengen hoeft niet, in een vlak van 5 x 5 meter moet je wel minimaal 5 verschillende soorten grassen en kruiden kunnen vinden.

Wat als ik in een dominant-stadium van bijvoorbeeld Gestreepte Witbol terecht kom?

Bij graslandontwikkeling van Engels Raaigras naar grasland met een hoge(re) botanische waarde, kan de ontwikkeling blijven steken in fase waarin één of twee grassoorten overheersen. Op zand- en veengronden is dit de soort Gestreepte Witbol. Om deze fase te doorbreken het nodig om eerder te maaien dan in dit pakket is toegestaan. Dat kan via de volgende opzet:

- U maait het grasland jaarlijks minimaal drie keer en voert het maaisel af;

- U maait:

- de 1ste maaibeurt voor 1 juni

- de 2de maaibeurt voor 15 augustus

- de 3de maaibeurt voor 1 oktober. Deze 3de maaibeurt kan vervangen worden door nabeweiding

Waarom moet ik minimaal 5% laten staan?

Het laten staan van minimaal 5% van het gewas biedt dekking en voedsel aan vogels, zoogdieren en insecten. Ook geeft dit bloeiende planten in dit deel de mogelijkheid om zaad te zetten en te verspreiden over de rest van het perceel. Het advies is om het bloemrijkste deel en/of locaties waar grondbroeders hun nest hebben te laten staan.

Waarom alleen bij daglicht maaien?

Als u in het donker maait, hebben kuikens, reekalfjes en andere fauna in uw weiland onvoldoende gelegenheid een veilige plek te zoeken.

13c1 Botanische weiderand

Doel

Botanische graslanden zijn niet alleen belangrijk vanwege hun botanisch waarde, ze zijn ook voor de fauna van belang. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren: de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel vormen voor diverse boerenlandvogels.

Elke plantensoort heeft een eigen bloeiperiode. Door een grote verscheidenheid aan kruiden te realiseren, draag je bij aan een zo lang mogelijke 'bloeiboog': een periode waarin kruiden tot bloei komen en met hun nectar insecten aantrekken.

Randen langs opgaande landschapselementen zijn een waardevolle combinatie, met name aan de zonzijde van het landschapselement.

Instapeisen

- Ongeacht ligging in de rand zijn in de periode van 1 april tot 1 oktober in een transect van 25 m² minimaal 15 soorten inheemse grassen en kruiden aanwezig;
- De rand is minimaal 3 en maximaal 12 meter breed;
- De rand ligt aan de buitenkant van het perceel.

Pakketvoorwaarden

1. Beweiding is gedurende het hele jaar toegestaan;
2. U maait het grasland jaarlijks minimaal één keer en voert het maaisel binnen een week af;
3. Bloten en klepelen is niet toegestaan;
4. Het gras op het perceel gaat voor het grootste deel kort de winter in;
5. Bemesting is niet toegestaan;
6. Bekalken met een traag werkende kalksoort (Dolokalk, -korrel- of schelpenkalk) met maximaal 300kg eens per 2 jaar per hectare is toegestaan om verzuring tegen te gaan;
7. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid;
8. Werkzaamheden zijn alleen toegestaan bij daglicht.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A13c.13.01	Botanische weiderand	€ 1.318,86

Voorheen moest ik 4 indicatorsoorten hebben op mijn perceel, waarom nu 15 soorten per 25 m²?

In de ANLb-periode 2016-2022 stond in de pakketvoorwaarden dat op het perceel in een willekeurig gekozen plek minimaal 4 soorten kruiden moesten voorkomen die op een indicatorsoortenlijst stonden. Deze kruiden zijn een indicator dat het perceel niet bemest werd, en vormen geen goede graadmeter voor de kruidenrijkdom van een perceel. Alleen de soorten op die specifieke lijst telden mee, dat vraagt dat deelnemers alle soorten moeten kunnen herkennen.

Voor de komende ANLb-periode laten we die specifieke kritische lijst los. Het aantal gaat van 4 naar 15, maar nu tellen alle inheemse soorten mee: alle kruiden en grassen, dus ook een soort als Witte Klaver telt mee. Op naam brengen hoeft niet, in een vlak van 5 x 5 meter moet je wel minimaal 15 verschillende soorten grassen en kruiden kunnen vinden.

Waarom is bloten en klepelen niet toegestaan?

Door percelen met beweiding niet te bloten, blijven de 'eilandjes' met langer gras behouden. Ook deze leveren een biodiversiteitswaarde. Ook deze leveren een biodiversiteitswaarde doordat hier weer andere kruiden groeien en beschutting voor fauna biedt. Daarbij zorgen bloten en klepelen ervoor dat het gras zo klein wordt geslagen, dat het niet goed af te voeren is en daarmee bemesting van het perceel ontstaat.

Waarom alleen bij daglicht maaien?

Als u in het donker maait, hebben kuikens, reekalfjes en andere fauna in uw weiland onvoldoende gelegenheid een veilige plek te zoeken.

13c2 Ontwikkelpakket Botanische weiderand

Doel

Botanische graslanden zijn niet alleen belangrijk vanwege hun botanisch waarde, ze zijn ook voor de fauna van belang. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren: de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel vormen voor diverse boerenlandvogels.

Elke plantensoort heeft een eigen bloeiperiode. Door een grote verscheidenheid aan kruiden te realiseren, draag je bij aan een zo lang mogelijke 'bloeiboog': een periode waarin kruiden tot bloei komen en met hun nectar insecten aantrekken.

Randen langs opgaande landschapselementen zijn een waardevolle combinatie, met name aan de zonzijde van het landschapselement.

Instapeisen

- Ongeacht ligging in de rand zijn in de periode van 1 april tot 1 oktober in een transect van 25 m² minimaal 5 soorten inheemse grassen en kruiden aanwezig;
- De rand is minimaal 3 en maximaal 12 meter breed;
- De rand ligt aan de buitenkant van het perceel.

Pakketvoorwaarden

1. Beweiding is gedurende het hele jaar toegestaan;
2. U maait het grasland jaarlijks minimaal één keer en voert het maaisel binnen een week af;
3. Bloten en klepelen is niet toegestaan;
4. Het gras op het perceel gaat voor het grootste deel kort de winter in;
5. Bemesting is niet toegestaan;
6. Bekalken met een traag werkende kalksoort (Dolokalk, -korrel- of schelpenkalk) met maximaal 300kg eens per 2 jaar per hectare is toegestaan om verzuring tegen te gaan;
7. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid;
8. Werkzaamheden zijn alleen toegestaan bij daglicht.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A13c.13.02	Botanische weiderand ontwikkelingsbeheer	€ 659,43

Voorheen moest ik 4 indicatorsoorten hebben op mijn perceel, waarom nu 15 soorten per 25 m²?

In de ANLb-periode 2016-2022 stond in de pakketvoorwaarden dat op het perceel in een willekeurig gekozen plek minimaal 4 soorten kruiden moesten voorkomen die op een indicatorsoortenlijst stonden. Deze kruiden zijn een indicator dat het perceel niet bemest werd, en vormen geen goede graadmeter voor de kruidenrijkdom van een perceel. Alleen de soorten op die specifieke lijst telden mee, dat vraagt dat deelnemers alle soorten moeten kunnen herkennen...

Voor de komende ANLb-periode laten we die specifieke kritische lijst los. Het aantal gaat van 4 naar 15, maar nu tellen alle inheemse soorten mee: alle kruiden en grassen, dus ook een soort als Witte Klaver telt mee. Op naam brengen hoeft niet, in een vlak van 5 x 5 meter moet je wel minimaal 15 verschillende soorten grassen en kruiden kunnen vinden.

Waarom is bloten en klepelen niet toegestaan?

Door percelen met beweiding niet te bloten, blijven de 'eilandjes' met langer gras behouden. Ook deze leveren een biodiversiteitswaarde. Ook deze leveren een biodiversiteitswaarde doordat hier weer andere kruiden groeien en beschutting voor fauna biedt. Daarbij zorgen bloten en klepelen ervoor dat het gras zo klein wordt geslagen, dat het niet goed af te voeren is en daarmee bemesting van het perceel ontstaat.

Waarom alleen bij daglicht maaien?

Als u in het donker maait, hebben kuikens, reekalfjes en andere fauna in uw weiland onvoldoende gelegenheid een veilige plek te zoeken.

13d Botanische hooilandrand

Doel

Botanische graslanden zijn niet alleen belangrijk vanwege hun botanisch waarde, ze zijn ook voor de fauna van belang. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren: de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel vormen voor diverse boerenlandvogels.

Elke plantensoort heeft een eigen bloeiperiode. Door een grote verscheidenheid aan kruiden te realiseren, draag je bij aan een zo lang mogelijke 'bloeiboog': een periode waarin kruiden tot bloei komen en met hun nectar insecten aantrekken.

Randen langs opgaande landschapselementen zijn een waardevolle combinatie, met name aan de zonzijde van het landschapselement.

Instapeisen

- Ongeacht ligging in de rand zijn in de periode van 1 april tot 1 oktober in een transect van 25 m² minimaal 15 soorten inheemse grassen en kruiden aanwezig;
- De rand is minimaal 3 en maximaal 12 meter breed;
- De rand ligt aan de buitenkant van het perceel.

Pakketvoorwaarden

1. U maait het grasland jaarlijks minimaal één keer en voert het maaisel binnen een week af;
2. De eerste maaibeurt vindt plaats ná 15 juni en vóór 1 oktober waarbij het gras op het perceel voor het grootste deel kort de winter ingaat;
3. Bloten en klepelen is niet toegestaan;
4. Beweiding is gedurende het hele jaar niet toegestaan;
5. Bemesting is niet toegestaan;
6. Bekalken met een traag werkende kalksoort (Dolokalk, -korrel- of schelpenkalk) met maximaal 300kg per 2 jaar per hectare is toegestaan om verzuring tegen te gaan;
7. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid;
8. Werkzaamheden zijn alleen toegestaan bij daglicht.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A13d	Botanische hooilandrand	€ 1.660,99

Voorheen moest ik 4 indicatorsoorten hebben op mijn perceel, waarom nu 15 soorten per 25 m²?

In de ANLb-periode 2016-2022 stond in de pakketvoorwaarden dat op het perceel in een willekeurig gekozen plek minimaal 4 soorten kruiden moesten voorkomen die op een indicatorsoortenlijst stonden. Deze kruiden zijn een indicator dat het perceel niet bemest werd, en vormen geen goede graadmeter voor de kruidenrijkdom van een perceel. Alleen de soorten op die specifieke lijst telden mee, dat vraagt dat deelnemers alle soorten moeten kunnen herkennen...

Voor de komende ANLb-periode laten we die specifieke kritische lijst los. Het aantal gaat van 4 naar 15, maar nu tellen alle inheemse soorten mee: alle kruiden en grassen, dus ook een soort als Witte Klaver telt mee. Op naam brengen hoeft niet, in een vlak van 5 x 5 meter moet je wel minimaal 15 verschillende soorten grassen en kruiden kunnen vinden.

Waarom is maaien pas na 15 juni toegestaan?

Doel hiervan is ervoor te zorgen dat de kruiden in de rand zaad kunnen zetten en tot bloei komen. Dit zorgt voor vergroten van de kruidenrijkdom en meer insecten.

Waarom is bloten en klepelen niet toegestaan?

Door percelen met beweiding niet te bloten, blijven de 'eilandjes' met langer gras behouden. Ook deze leveren een biodiversiteitswaarde. Ook deze leveren een biodiversiteitswaarde doordat hier weer andere kruiden groeien en beschutting voor fauna biedt. Daarbij zorgen bloten en klepelen ervoor dat het gras zo klein wordt geslagen, dat het niet goed af te voeren is en daarmee bemesting van het perceel ontstaat.

Waarom alleen bij daglicht maaien?

Als u in het donker maait, hebben kuikens, reekalfjes en andere fauna in uw weiland onvoldoende gelegenheid een veilige plek te zoeken.

13d1 Ontwikkelingsbeheer botanische hooilandrand

Doel

Botanische graslanden zijn niet alleen belangrijk vanwege hun botanisch waarde, ze zijn ook voor de fauna van belang. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren: de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel vormen voor diverse boerenlandvogels.

Elke plantensoort heeft een eigen bloeiperiode. Door een grote verscheidenheid aan kruiden te realiseren, draag je bij aan een zo lang mogelijke 'bloeiboog': een periode waarin kruiden tot bloei komen en met hun nectar insecten aantrekken.

Randen die worden afgesloten op percelen met een relatief hoge productie zijn vaak arm aan inheemse soorten en produceren vaak in de beginjaren nog relatief veel gewas. In deze omstandigheden krijgen inheemse grassen en kruiden vaak nog weinig kans om te kiemen. Op deze percelen is het ontwikkelingspakket botanische hooilandrand mogelijk. Hier staat een lagere vergoeding tegenover (de percelen hebben ook nog een relatief hoge gewasproductie en het eerder maaien van het grasland levert ook een voedzamere 1^e snede op). Deze percelen kunnen zich door ontwikkelen naar een hoge botanische waarde en zullen dan onder pakket A13 botanisch hooilandrand ingeschaald worden.

Randen langs opgaande landschapselementen zijn een waardevolle combinatie, met name aan de zonzijde van het landschapselement.

Instapeisen

- Ongeacht ligging in de rand zijn in de periode van 1 april tot 1 oktober in een transect van 25 m² minimaal 5 soorten inheemse grassen en kruiden aanwezig;
- De rand is minimaal 3 en maximaal 12 meter breed;
- De rand ligt aan de buitenkant van het perceel.

Pakketvoorwaarden

1. U maait de rand jaarlijks minimaal twee keer en voert het maaisel binnen een week af;
2. U maait:
  - de 1ste maaibeurt voor 1 juni
  - de 2de maaibeurt voor 15 augustus
3. U doet binnen 7 dagen na maaien melding daarvan bij BNWO via de website;
4. Het gras op de beheereenheid gaat kort de winter in;
5. Beweiding van de rand is jaarrond niet toegestaan;
6. Bloten en klepelen is niet toegestaan;
7. Bemesting van de rand is niet toegestaan;
8. Het opbrengen van bagger is niet toegestaan;
9. Bekalken met een traag werkende kalksoort (Dolokalk, -korrel- of schelpenkalk) met maximaal 300kg per 2 jaar per hectare is toegestaan om verzuring tegen te gaan;

10. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid. Pleksgewijs inzaaien is na overleg, advies en akkoord van BNWO toegestaan om de kruidenrijkdom te vergroten;
11. Werkzaamheden zijn alleen toegestaan bij daglicht.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A13d.13.01	Botanische hooilandrand ontwikkelingsbeheer	€ 830,49

14 Stoppelland

Doel

Stoppel op bouwland, met name hoge stoppel, is waardevol voor akkervogels, zeker in combinatie met andere vormen van akkervogelbeheer in de omgeving. Akkervogels vinden hierin dekking én voedsel in de winter. Als stoppel of gewasresten door de winter ongestoord kan blijven liggen is dat heel aantrekkelijk voor zaadeters als Veldleeuwerik, Patrijs, Geelgors en Kneu, maar ook voor muizeneters als Torenvalk, Blauwe Kiekendief en Uilen. Een graanstoppel die tot en met het volgende groeiseizoen blijft liggen, biedt daar bovenop opgroei en foerageergelegenheid voor akkervogels.

Instapeisen

- Dit pakket kan alleen worden afgesloten op bouwland met graan.

Pakketvoorwaarden

1. U neemt een rustperiode in acht van 1 november tot 15 maart het volgende jaar;
2. In de rustperiode voert u in de beheereenheid geen bewerkingen uit, ook geen bemesting;
3. Chemische onkruidbestrijding is enkel op max. 10% van de beheereenheid toegestaan na overleg met en akkoord van BNWO;
4. Minimaal 90% van de beheereenheid bestaat van 1 november tot 15 maart uit graanstoppel. Kruiden die spontaan in de graanstoppel groeien zijn in veel gevallen gunstig voor de vogels;
5. U beweidt de beheereenheid niet.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A14a	Winterstoppel: graanstoppel als gewasrest, 1 november – 15 maart	€ 204,59

Waarom is een rustperiode noodzakelijk?

Stoppelland zorgt ervoor dat akkervogels voedsel en dekking vinden. Indien er bewerkingen plaats vinden, wordt dit verstoord, terwijl rust belangrijk is. Vogels die verstoord worden vliegen op en dit kost energie. Deze energie hebben de vogels juist in de wintertijd hard nodig, onder andere om op temperatuur te blijven.

Advies: roulatie bij veronkruiding

Meerdere jaren een stoppeland op dezelfde plek kan in sommige gevallen leiden tot een hoger aandeel aan ongewenste kruiden en grassen (bijv. kweek). Dit is voor u als deelnemer ongewenst en het leidt vaak ook tot een minder voedsel leverend gewas voor de vogels. Als zich een dergelijke situatie (dreigt) voordoet kan de beheereenheid verplaatst worden om zo de onkruiddruk te verminderen. Dit betekent het (tijdelijk) stoppen met het beheerpakket op het specifieke perceel en deze waar mogelijk te verplaatsen naar een ander (deel) van het perceel. Overleg voor 1 maart van het betreffende jaar met BNWO over de mogelijkheden.

15 Wintervoedselakker

Doel

Een wintervoedselveldje is een perceel of strook waar granen en andere zaaddragende planten (bijvoorbeeld Bladrammenas) niet worden geoogst of ondergeploegd, maar tot in het vroege voorjaar blijven staan. Ze vormen van de herfst tot het vroege voorjaar een rijke voedselbron voor zaadetende vogels zoals Geelgors, Ringmus, Vink, Kneu, Keep en Groenling en bieden ook dekking voor hen in het winterhalfjaar. Er worden ook kruiden meegezaait die voor, tijdens en na de bloeiperiode belangrijk zijn voor insecten. Belangrijk is dat er op tijd gezaaid wordt, zodat de planten tot zaadzetting komen.

Instapeisen

- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op zandgrond;
- De beheereenheid is maximaal 2 hectare groot;
- Bij percelen groter dan 1 hectare dient het wintervoedselveldje gecombineerd te worden met een kruidenrijke akkerrand van minimaal 0,2 hectare.

Pakketvoorwaarden

1. Het wintervoedselveldje bestaat van 1 juni tot 15 maart uit het door BNWO voorgeschreven wintervoedselmengsel;
2. U neemt een rustperiode in acht gedurende 1 juni tot 15 maart;
3. In de rustperiode vinden in de beheereenheid geen bewerkingen en/of beweiding plaats;
4. De beheereenheid wordt jaarlijks opnieuw ingezaaid;
5. U zaait de beheereenheid tussen 16 maart en 30 april;
6. Rouleren van de beheereenheid is toegestaan om onkruiddruk beheersbaar te houden, aangepaste locatie in overleg met BNWO en uiterlijk op 1 maart bekend bij BNWO;
7. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan.

Pakketten

Pakketvariant	Vergoeding / ha
A15a Wintervoedselakker, 1 juni tot 15 maart	€ 2121,00

Waarom moet de wintervoedselakker jaarlijks opnieuw ingezaaid worden?

Een wintervoedselakker kan meerdere jaren op één plek liggen, maar planten met zaden zoals granen nemen na één jaar zonder herinzaai snel af en vergrassing neemt toe. Daarom wordt deze jaarlijks opnieuw ingezaaid.

Waarom is het belangrijk om tijdig in te zaaien?

Door voor 1 mei in te zaaien zorgt u ervoor dat het gewas tot bloei en zaadzetting kan komen. Door gebruik te maken van een vals zaaibed, vermindert u ongewenste kruiden.

Advies: roulatie bij veronkruiding

Meerdere jaren een wintervoedselakker op dezelfde plek kan in sommige gevallen leiden tot een hoger aandeel aan ongewenste kruiden en grassen (bijv. kweek). Dit is voor u als deelnemer ongewenst en het leidt vaak ook tot een minder voedsel leverend gewas voor de vogels. Als zich een dergelijke situatie (dreigt) voordoet kan de beheereenheid verplaatst worden om zo de onkruiddruk te verminderen. Dit betekent het (tijdelijk) stoppen met het beheerpakket op het specifieke perceel en deze waar mogelijk te verplaatsen naar een ander (deel) van het perceel. Overleg voor 1 maart van het betreffende jaar met BNWO over de mogelijkheden.

16 Vogelakker

Doel

Vogelakkers zijn bedoeld oorspronkelijk ontwikkeld voor uitgestrekte, open akkerbouwgebieden maar deze maatregel kan ook in het kleinschalig cultuurlandschap van meerwaarde zijn voor (akker)vogels zoals Ringmus, Geelgors, Keep, Vink en Groenling. Ook soorten als Torenvalk en Steenuil kunnen profiteren van deze maatregel vanwege een verhoogd muizenaanbod.

Een vogelakker is een volveldse, meerjarige maatregel die bestaat uit een afwisseling van:

- stroken met een meerjarig eiwitgewas, bij voorkeur Luzerne of anders Grasklaver;
- stroken kruidenrijke akkerranden ingezaaid met een mengsel van grassen, granen en kruiden.

Het aandeel Luzerne of Grasklaver in de vogelakker bedraagt maximaal 75% van de oppervlakte, het aandeel kruidenrijke akkerranden minimaal 25%. De stroken met Luzerne of Grasklaver worden maximaal 3 keer gemaaid en kunnen worden benut als groenvoer in de veehouderij. Bij het maai-beheer wordt rekening gehouden met de broedcyclus van vogels. De kruidenrijke akkerranden kunnen fungeren als (winter)voedsel voor vogels en worden dus niet geoogst of gemaaid.

Om goed te functioneren moeten vogelakkers meerdere jaren op dezelfde plek liggen, zodat de insecten- en muizenpopulatie zich kunnen opbouwen. Een vogelakker moet na een paar jaar vernieuwd of verplaatst worden. Voor het laatste jaar kan pakketvariant b gebruikt worden, zodat in het najaar de grond bewerkt kan worden.

Instapeisen

- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op zandgrond;
- Het pakket is alleen blokvormig mogelijk, voor maximaal circa 3 ha;
- Het pakket ligt minimaal 3 jaar op dezelfde plek;
- Pakketvariant b is alleen mogelijk als laatste jaar van de vogelakker, zodat het perceel klaar kan worden gemaakt voor een nieuwe teelt of vernieuwing van de vogelakker.

Pakketvoorwaarden

1. De vogelakker bestaat van 1 juni tot 31 december uit een combinatie van een eiwitgewas (Luzerne, Rode Klaver of Grasklaver) en het door BNWO voorgeschreven mengsel voor de kruidenrijke akkerranden. Bij pakketvariant b (laatste jaar) is deze periode 1 juni tot 15 augustus;
2. U teelt de eiwitgewassen en akkerranden in stroken naast elkaar waarbij het aandeel eiwit gewas maximaal 66% van de oppervlakte bedraagt en het aandeel natuurbraak minimaal 33%;
3. Beweiding is niet toegestaan;
4. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan.

Eiwitgewas

5. U maait het eiwitgewas (Luzerne of Rode Klaver) jaarlijks minimaal één keer en maximaal 3 keer waarbij u het maaisel afvoert;
6. De eerste maaibeurt van het eiwitgewas vindt plaats ná 1 juni;
7. Er zit minimaal 45 dagen tussen de maai-beurten;

8. Bemesting is alleen toegestaan op het deel met eiwitgewas als voldaan wordt aan de volgende voorwaarden:
- Binnen 2 dagen na een maaibeurt
  - Alleen bemesting met rundermest

Kruidenrijke akkerranden

9. U zaait de akkerranden in met het door BNWO voorgeschreven mengsel;
10. Het is niet toegestaan de akkerranden te maaien, m.u.v. pleksgewijs maaien van probleemkruiden na overleg en akkoord van BNWO.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A16a	Vogelakker, meerjarig	€ 2.039,50
A16b	Vogelakker, laatste jaar	€ 2.039,50

Waarom mag ik het eiwitgewas pas na 1 juni maaien?

Maaien na 1 juni geeft veel broedvogels de kans om veilig een 1^e broedsel groot te brengen. Daarnaast biedt het eiwitgewas door de structuur al leefgebied voor insecten. Als het maaien verder uitgesteld wordt komt het eiwitgewas ook in bloei wat een hoge aantrekkingskracht heeft op insecten.

Waarom moet er minimaal 45 dagen tussen de maaibeurten van het eiwitgewas zitten?

Oorspronkelijk is het pakket ontwikkeld voor het veilig vliegvlug laten worden van nesten van de Veldleeuwerik. Een Veldleeuwerik heeft meestal 2 tot 3 legsels per jaar. In totaal heeft een Veldleeuwerik 45 dagen nodig om zijn jongen vliegvlug te krijgen. Daarnaast zorgt voldoende tijd tussen twee maaibeurten voor een goede ontwikkeling van het gewas waar veel dieren van profiteren. Zeker als het gewas ook in bloei komt.

Waarom is bemesten alleen toegestaan binnen 2 dagen na een maaibeurt?

Pas gemaaid land is een aantrekkelijke plek voor broedvogels zoals de Veldleeuwerik om een nest te maken. Om de Veldleeuwerik op pas gemaaid land een grote kans op broedsucces te geven is het van belang om de werkzaamheden (maaien en bemesten) in een zo kort mogelijke periode te doen, zodat er snel weer rust op het land is.

18 Kruidenrijke akker

Doel

Kruidenrijke akkers bieden broedgelegenheid en voedsel aan akkervogels. De akker bestaat uit een mengsel van graan en akkerkruiden. De akkers worden beperkt bemest (geen kunstmest) en ook chemische onkruidbestrijding wordt vermeden. Granen worden bij voorkeur ruim gezaaid, zodat er ruimte is voor kruiden in de ondergroei. Dit biedt mogelijkheden voor akkervogels, insecten en muizen. Een akker waarvan de stoppel in de winter blijft staan biedt voedsel en dekking.

De granen dragen ook bij aan doelstelling klimaat. Doordat granen diepe wortels hebben, dragen ze bij aan een bodemstructuur die zorgt voor goede doorlatendheid voor water. Tevens hebben diezelfde wortels ook een gunstig effect op de hoeveelheid koolstof in de bodem.

Instapeisen

- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op zandgrond;
- De maximale oppervlakte van de kruidenrijke akker is 2 hectare.

Pakketvoorwaarden

1. Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat vanaf 15 mei tot 15 juli uit Zomergraan (geen Maïs) en kruiden (ingezaaid of spontaan);
2. U laat minimaal 10% van het gewas staan tot 15 maart van het daaropvolgende jaar;
3. U gebruikt geen kunstmest op het perceel; het pakket is erop gericht een open gewas te telen, met ondergroei van kruiden;
4. U zaait 80 - 100 kg/ha, zodat zich een open gewas ontwikkelt en kruiden een kans krijgen;
5. U voert tussen 15 mei en 15 juli geen mechanische onkruidbeheersing uit;
6. Binnen een contractperiode van 5 jaar mag u maximaal 2 jaar een ander gewas dan graan inzetten (u mag niet starten met een ander gewas dan Zomergraan);
7. Bemesting met kunstmest is niet toegestaan (ook niet in het jaar dat er geen graan staat);
8. Chemische bestrijding is niet toegestaan (ook niet in het jaar dat er geen graan staat) Het pakket wordt bij voorkeur afgesloten in combinatie met een kruidenrijke akkerrand (pakket 19a);
9. Bij inzaai met kruiden wordt een mengsel gebruikt dat BNWO hiervoor voorschrijft.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A18a	Kruidenrijke akker	€ 1839,50
A18f	Ander gewas dan graan (geen Maïs, Aardappelen)	€ 107,83

19 Kruidenrijke akkerrand

Doel

In kleinschalige landschappen hebben meerjarige kruidenrijke akkerranden een belangrijke functie als voedselbron en schuilgelegenheid voor diverse soorten vogels, waaronder Geelgors, Ringmus en Steenuil, zoogdieren, insecten en amfibieën.

In kruidenrijke akkerranden wordt geen gewas geteeld. Ze worden ingezaaid met een meerjarig mengsel van grassen, kruiden en granen en worden vervolgens meerdere jaren achtereen op een extensieve manier beheerd. Het meerjarige karakter van de akkerranden zorgt ervoor dat de insecten- en muizenpopulaties zich kunnen opbouwen om als voedsel te dienen voor verschillende doelsoorten.

Ook kunnen akkerranden langs landschapselementen en waterlopen dienen als middel om uitspoeling van meststoffen en drift bij chemische bestrijding in de akker naar het element en/of de waterloop toe te verminderen. De natuurlijke vijanden die door de kruiden en structuur van akkerrand aangetrokken worden kunnen bovendien bijdragen aan een verminderde noodzaak voor chemische bestrijding in het naastgelegen gewas.

Instapeisen

- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op zandgrond;
- Een kruidenrijke akkerrand is minimaal 3 meter en maximaal 12 meter breed;
- De rand kan ook blokvormig worden aangelegd, de maximale oppervlakte is dan 2 hectare.

Pakketvoorwaarden

1. De beheereenheid bestaat van 1 juni tot 15 augustus minimaal 2 jaar daarna uit het door BNWO voorgeschreven mengsel voor kruidenrijke akkerranden;
2. U laat minimaal 66% van de akkerrand minimaal 3 jaar staan. De andere maximaal 33% mag u jaarlijks onderwerken en opnieuw inzaaien tussen 15 augustus en 15 oktober. Geheel opnieuw inzaaien is, na goedkeuring van BNWO, mogelijk indien de akkerrand door omstandigheden niet tot ontwikkeling is gekomen;
3. U zaait de akkerrand in tussen 15 maart en 1 mei met het door BNWO aangegeven zaadmengsel en bijbehorende zaaidichtheid. Bij vernieuwing van een (deel van een) meerjarige rand, zaait u in tussen 15 augustus en 15 oktober;
4. Verplaatsing van de rand bij vernieuwing van de rand is mogelijk, mits de nieuw beoogde locatie in overleg is met BNWO en vóór 15 juni bekend is bij BNWO;
5. Vanaf het tweede jaar na inzaai mag u maximaal 33% van de akkerrand jaarlijks 1 keer maaien tussen 1 augustus en 1 maart waarbij u het gewas afvoert. Het gemaaide deel kan tussen de jaren rouleren;
6. Beweiding is niet toegestaan;
7. Bemesting en/of het opbrengen van bagger is niet toegestaan, m.u.v. het opbrengen van ruige mest, compost, gewasresten en/of bagger vanuit naastgelegen sloot voorafgaand aan de inzaai van de akkerrand;
8. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan;
9. U gebruikt de beheereenheid niet als wendakker en/of als transportroute.

Pakketten

Pakketvariant	Vergoeding / ha
A19a Kruidenrijke akkerrand	€ 2.868,94

Waarom moet ik minimaal 66% van de kruidenrijke rand laten staan?

Door niet jaarlijks de hele rand opnieuw in te zaaien, vinden vogels, zoogdieren en insecten ook in de periode van maart tot juli voldoende dekking en voedsel. Ook draagt het laten staan van een gewas bij aan de opbouw van insecten- en muizenpopulaties die weer dienen als voedsel voor veel vogelsoorten.

Waarom mag ik jaarlijks maar maximaal 33% van de akkerrand maaien en waarom moet ik dat gewas afvoeren?

De akkerranden geven voedsel en dekking in zowel het broedseizoen als in de winter. Door het grootste deel van de rand jaarrond te laten staan kunnen insectenpopulaties hier ongestoord in ontwikkelen die weer als voedsel dienen voor verschillende diersoorten en een positieve bijdrage kunnen leveren aan de vermindering van ongewenste insecten in de aangrenzende gewassen. Door een klein deel jaarlijks te maaien wordt er extra variatie in structuur gecreëerd. Het laten liggen van het maaisel zorgt voor een opeenstapeling van materiaal en voedingsstoffen op de bodem. Dit stimuleert de groei van ongewenste ruigtekruiden als Brandnetel en Akkerdistel. Door het maaisel af te voeren krijgt de bodem voldoende licht en kunnen akkerkruiden zich goed ontwikkelen.

Wat moet ik doen als mijn akkerrand volstaat met Melganzevoet?

Als de ingezaaide akkerrand in de beginfase geheel overwoekerd wordt met Melganzevoet, is dat voor de fauna niet problematisch. Veel vogels eten de Melganzevoet graag. Als u toch graag actie wil ondernemen, dan kunt u vóórdit de Melganzevoet tot bloei komt de strook maaien of bloten. Dit doet u dan op voldoende hoogte zodat u de knoppen verwijderd, maar de ingezaaide kruiden alsnog tot bloei kunnen komen. In dat geval dient er eerst goedkeuring voor gevraagd en ontvangen te worden van BNWO. Na het 1ste jaar zult u zien dat de rand in de meeste gevallen zich ontwikkelt naar een diverse, kruidenrijke rand.

39a1 Bodemverbetering op grasland met ruige mest op zandgrond

Doel

Dit pakket richt zich op verbetering van de bodem van grasland door het opbrengen van ruige mest. De structuur, chemische samenstelling en bodemleven hebben hier baat bij en dit ondersteunt de productiefunctie. Doordat er organische stof wordt toegevoegd aan het perceel, houdt de bodem meer koolstof vast en verbetert de infiltratiecapaciteit van de bodem én kan de bodem het vocht beter vasthouden.

Instapeisen

- Ongeacht ligging in het perceel zijn in de periode van 1 april tot 1 oktober in een plot van 5 x 5 meter (25 m²) minimaal 10 soorten inheemse grassen en kruiden aanwezig;
- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op zandgrond.

Pakketvoorwaarden

1. U maait het perceel jaarlijks minimaal één keer en voert het maaisel af;
2. Per maaibeurt laat u minimaal 5% van het gewas op het perceel staan. Dit mag u laten rouleren tussen de maaibeurten;
3. Beweiding is toegestaan, maar hierbij rastert u in de periode van 1 maart tot 15 september minimaal 5% van het gewas uit;
4. U bemest het perceel uitsluitend met ruige stalmest (vaste, strorijke mest);
5. U brengt de vaste mest in één keer op;
6. De uitgereden hoeveelheid vaste mest is minimaal 10 ton en maximaal 20 ton per hectare.
7. U rijdt de mest uitsluitend uit gedurende de wettelijke uitrijperiodes;
8. U doet binnen 7 dagen na het uitrijden van de ruige mest melding daarvan bij BNWO via de website;
9. Gebruik van chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van Akkerdistel, Ridderzuring, Jacobskruiskruid, Brandnetel en Pitrus op maximaal 10% van de beheereenheid;
10. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid;
11. Werkzaamheden zijn alleen toegestaan bij daglicht.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A39a.13.01	Bodemverbetering op grasland met ruige mest op zand	€ 947,21

Wat verstaan jullie onder ruige stalmest?

De vaste fractie van drijfmest en/of stalmest vermengd met strodeeltjes. Voerresten en slootmateriaal valt hier dus niet onder.

Wat is het verschil tussen ruige mest voor weidevogels en ruige mest voor bodemverbetering?

Ruige mest voor weidevogels komt veelal boven op een pakket met rustperiode. In dit geval gaat het om een op zichzelf staand pakket, waarbij ook een botanische pakketvoorwaarde aanwezig is. Het doel is hierbij het verbeteren van de bodem, terwijl bij weidevogelbeheer de voedselvoorziening voor weidevogels het doel is. De hoeveelheid ruige mest is bij dit pakket groter dan bij weidevogelbeheer.

Waarom kan dit pakket alleen op zandgrond worden afgesloten?

Het organisch stofgehalte van de bodem op zandgrond. Daarmee is ook het waterbergend vermogen van de bodem beperkt. Door het opbrengen van ruige mest kun je het organisch stofgehalte verhogen en de bodem verbeteren. Op andere grondsoorten speelt dit veel minder, waardoor dit beheer met als doel het verhogen van het organisch stofgehalte op die grondsoorten geen of beperkte meerwaarde heeft.

39a2 Bodemverbetering op grasland met ruige mest op klei- en veengrond

Doel

Dit pakket richt zich op het in stand houden van de bodem van oud grasland door het opbrengen van ruige mest. Oude graslanden zijn belangrijk vanwege hun cultuurhistorische en botanische waarde, en daarnaast zijn ze ook voor de fauna belangrijk. Oud grasland kan een belangrijke bijdrage leveren aan de leefomgeving van vogels, insecten, amfibieën en kleine zoogdieren. Het gaat vaak om typisch 'ouderwets' grasland met een wat pollige structuur en verspreid voorkomende kruiden. De aanwezige kruiden zijn een voedselbron voor dieren: de aanwezige nectar trekt insecten aan die op hun beurt voedsel kunnen vormen voor diverse boerenlandvogels. Vaak is het bodemleven in dit soort percelen beter op orde dan op veel andere graslanden. Daarom is het extra belangrijk dit bodemleven te voeden met een goed gerijpte vaste mest die een aantal maal is omgezet. De structuur, chemische samenstelling en bodemleven hebben hier baat bij en dit ondersteunt de productiefunctie.

Instapeisen

- Ongeacht ligging in het perceel zijn in de periode van 1 april tot 1 oktober in een plot van 5 x 5 meter (25 m²) minimaal 10 soorten inheemse grassen en kruiden aanwezig;
- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op graslanden ouder dan 20 jaar op klei- en veengrond;
- Het perceel komt door versturende elementen en/of de afwezigheid van weidevogels in de directe omgeving niet in aanmerking voor weidevogelbeheer.

Pakketvoorwaarden

1. U maait het perceel jaarlijks minimaal één keer en voert het maaisel af;
2. Per maaibeurt laat u minimaal 5% van het gewas op het perceel staan. Dit mag u laten rouleren tussen de maaibeurten;
3. Beweiding is jaarrond toegestaan, maar hierbij rastert u in de periode van 1 maart tot 15 september minimaal 5% van het gewas uit;
4. U bemest het perceel uitsluitend met ruige stalmest (vaste, strorijke mest);
5. U brengt de vaste mest in één keer op;
6. De uitgereden hoeveelheid vaste mest is minimaal 10 ton en maximaal 20 ton per hectare;
7. U rijdt de mest uitsluitend uit gedurende de wettelijke uitrijperiodes;
8. U doet binnen 7 dagen na het uitrijden van de ruige mest melding daarvan bij BNWO via de website;
9. Gebruik van chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan, m.u.v. pleksgewijze bestrijding van Akkerdistel, Ridderzuring, Jacobskruiskruid, Brandnetel en Pitrus op maximaal 10% van de beheereenheid;
10. Het grasland mag niet worden gescheurd, gefreesd of heringezaaid;
11. Werkzaamheden zijn alleen toegestaan bij daglicht.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A39a.13.02	Bodemverbetering op grasland met ruige mest	€ 947,21

Wat verstaan jullie onder vaste stromest?

De vaste fractie van drijfmest en/of stalmest vermengd met strodeeltjes. Voerresten en slootmateriaal valt hier dus niet onder.

Wat is het verschil tussen ruige mest voor weidevogels en ruige mest voor bodemverbetering?

Ruige mest voor weidevogels komt veelal boven op een pakket met rustperiode. In dit geval gaat het om een op zichzelf staand pakket, waarbij ook botanische pakketvoorwaarden aanwezig zijn. Het doel is hierbij het verbeteren van de bodem, terwijl bij weidevogelbeheer de voedselvoorziening voor weidevogels het doel is. De hoeveelheid ruige mest is bij dit pakket groter dan bij weidevogelbeheer.

Waarom kan dit pakket alleen op oud grasland op veengrond worden afgesloten?

Veengrond heeft van nature al een hoog gehalte aan organische stof in vergelijking met bijvoorbeeld zandgrond. Het toevoegen van nog meer organische stof draagt niet direct bij aan een beter vochtvasthoudend vermogen. Het in stand houden van oude graslanden (minimaal 20 jaar oud), liefst in combinatie met bestaande greppelstructuur, behoudt in belangrijke mate CO₂ en het vasthoudend vermogen, maar draagt ook bij aan behoud van eventueel aanwezig microreliëf en biodiversiteit.

39b Bodemverbetering op bouwland met vaste mest of bodemverbeteraars

Doel

Dit pakket richt zich op verbetering van de bodem van bouwland door het opbrengen van vaste mest en bodemverbeteraars. De structuur, chemische samenstelling en bodemleven hebben hier baat bij en dit ondersteunt de productiefunctie. Doordat er organische stof wordt toegevoegd aan het perceel, houdt de bodem meer koolstof vast en verbetert de infiltratiecapaciteit van de bodem én kan de bodem het vocht beter vasthouden.

Instapeisen

- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op zandgrond.

Pakketvoorwaarden

1. U bemest het perceel met vaste (dierlijke) mest en bodemverbeteraars, te weten compost, plantenresten, gewasresten en/of stro;
2. U brengt de vaste mest en eventueel bodemverbeteraars in één keer aan in de wettelijke uitrijperioden, minimaal 10 ton per ha, en werkt deze direct onder;
3. Vaste mest en bodemverbeteraars met dierlijke meststoffen worden direct ondergewerkt (dit is een wettelijke verplichting);
4. U rijdt de mest uitsluitend uit gedurende de wettelijke uitrijperioden;
5. U doet binnen 7 dagen na uitrijden melding daarvan bij BNWO via de website.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A39b	Bodemverbetering op bouwland met vaste mest of bodemverbeteraars	€ 103,89

Wat verstaan jullie onder vaste mest?

De vaste fractie van drijfmest en/of stalmest, al dan niet vermengd met strodeeltjes. Voerresten en slootmateriaal valt hier dus niet onder.

Waarom kan dit pakket alleen op zandgrond worden afgesloten?

Het organisch stofgehalte van de bodem op zandgrond is beperkt. Daarmee is ook het waterbergend vermogen van de bodem beperkt. Door het opbrengen van ruige mest kun je het organisch stofgehalte verhogen en de bodem verbeteren. Op andere grondsoorten speelt dit veel minder, waardoor dit beheer met als doel het verhogen van het organisch stofgehalte op die grondsoorten geen of beperkte meerwaarde heeft.

39c Bodemverbetering op bouwland met gewasresten, incl. stro en groenbemesters en onderwerken

Doel

Dit pakket richt zich op verbetering van de bodem van bouwland door het opbrengen gewasresten, incl. stro & groenbemesters en onderwerken. De structuur, chemische samenstelling en bodemleven hebben hier baat bij en dit ondersteunt de productiefunctie. Doordat er organische stof wordt toegevoegd aan het perceel, houdt de bodem meer koolstof vast en verbetert de infiltratiecapaciteit van de bodem én kan de bodem het vocht beter vasthouden.

Instapeisen

- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op zandgrond.

Pakketvoorwaarden

1. U bemest het perceel met minimaal 10 ton per ha compost, plantenresten, gewasresten, stro en/of groenbemesters. Dierlijke meststoffen zijn binnen dit pakket niet toegestaan;
2. U brengt de plantenresten in één keer op;
3. De compost, plantenresten, gewasresten, stro en/of groenbemesters worden binnen twee weken na uitrijden ondergewerkt;
4. U rijdt de plantenresten uitsluitend uit gedurende de wettelijke uitrijperioden;
5. Plantresten en bodemverbeteraars worden zo veel mogelijk van regionale plantenresten gemaakt. Bijvoorbeeld sloopmaaisel of bermmaaisel;
6. U doet binnen 7 dagen na uitrijden melding daarvan bij BNWO via de website.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A39c	Bodemverbetering op bouwland met gewasresten, incl. stro en groenbemesters	€ 390,08

Waarom kan dit pakket alleen op zandgrond worden afgesloten?

Het organisch stofgehalte van de bodem op zandgrond is beperkt. Daarmee is ook het waterbergend vermogen van de bodem beperkt. Door het opbrengen van ruige mest kun je het organisch stofgehalte verhogen en de bodem verbeteren. Op andere grondsoorten speelt dit veel minder, waardoor dit beheer met als doel het verhogen van het organisch stofgehalte op die grondsoorten geen of beperkte meerwaarde heeft.

39d Bodemverbetering op grasland met vaste mest of bodemverbeteraars

Doel

Dit pakket richt zich op verbetering van de bodem van grasland door het opbrengen van ruige mest. De structuur, chemische samenstelling en bodemleven hebben hier baat bij en dit ondersteunt de productiefunctie. Doordat er organische stof wordt toegevoegd aan het perceel, houdt de bodem meer koolstof vast en verbetert de infiltratiecapaciteit van de bodem én kan de bodem het vocht beter vasthouden.

Instapeisen

- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op zandgrond.

Pakketvoorwaarden

1. U maait het perceel jaarlijks minimaal één keer en voert het maaisel af;
2. U bemest het perceel met vaste (dierlijke) mest en bodemverbeteraars, te weten compost, plantenresten en/of gewasresten;
3. U brengt de vaste mest in één keer op;
4. De uitgereden hoeveelheid vaste mest is minimaal 10 ton en maximaal 20 ton per hectare;
5. U brengt de vaste mest of bodemverbeteraars in één keer op;
6. U rijdt de mest uitsluitend uit gedurende de wettelijke uitrijperiodes;
7. U doet binnen 7 dagen na baggeren melding daarvan bij BNWO via de website.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A39d	Bodemverbetering op grasland met vaste mest of bodemverbeteraars	€ 103,89

Wat verstaan jullie onder vaste mest?

De vaste fractie van drijfmest en/of stalmest, al dan niet vermengd met strodeeltjes. Voerresten en slootmateriaal valt hier dus niet onder.

Wat is het verschil tussen ruige mest voor weidevogels en ruige mest voor bodemverbetering?

Ruige mest voor weidevogels komt veelal bovenop een pakket met rustperiode. In dit geval gaat het om een op zichzelf staand pakket, waarbij ook een botanische pakketvoorwaarde aanwezig is. Het doel is hierbij het verbeteren van de bodem, terwijl bij weidevogelbeheer de voedselvoorziening voor weidevogels het doel is. De hoeveelheid ruige mest is bij dit pakket groter dan bij weidevogelbeheer.

Waarom kan dit pakket alleen op zandgrond worden afgesloten?

Het organisch stofgehalte van de bodem op zandgrond is beperkt. Daarmee is ook het waterbergend vermogen van de bodem beperkt. Door het opbrengen van ruige mest kun je het organisch stofgehalte verhogen en de bodem verbeteren. Op andere grondsoorten speelt dit veel minder, waardoor dit beheer met als doel het verhogen van het organisch stofgehalte op die grondsoorten geen of beperkte meerwaarde heeft.

43 Bloemenblok

Doel

Bloemenblokken bieden voedsel, veiligheid en voortplantingshabitat. Vogels vinden er veilige broedgelegenheid en voedsel voor kuikens. De jongen van boerenlandvogels eten in de eerste twee weken van hun leven voornamelijk insecten. Dit eiwitrijke voedsel is essentieel voor de groei van kuikens. Daarnaast is er volop zaad te vinden in de herfst en winter én bladgroen aan het einde van de winter als de zaden op raken. Bovendien biedt de begroeiing dekking tegen predatoren en slechte weersomstandigheden. Er zijn vele vogelsoorten die van een bloemenblok kunnen profiteren. Ook vlinders, bijen en hommels profiteren van het grote aanbod van bloemen.

Instapeisen

- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op zandgrond;
- Een bloemenblok is minimaal 20 meter breed en minimaal 0,5 ha groot;
- Een bloemenblok ligt meerdere jaren op één plek.

Pakketvoorwaarden

1. De beheereenheid bestaat van 1 juni tot 15 augustus minimaal 2 jaar daarna uit het door BNWO voorgeschreven mengsel voor kruidenrijke akkerranden;
2. U zaait het bloemenblok in tussen 15 maart en 1 mei met het door BNWO aangegeven zaadmengsel en bijbehorende zaaidichtheid. U maakt hierbij gebruik van een vals zaaibed. Bij vernieuwing van (een deel van) het bloemenblok, zaait u in tussen 15 augustus en 15 oktober;
3. Elk jaar wordt de helft van ieder bloemenblok ondergewerkt en opnieuw ingezaaid. In het tweede jaar de eerste helft, in het derde jaar de andere helft en in het vierde jaar weer de eerste helft. Hierdoor ontstaat er de nodige variatie in begroeiing. Let op dat er bij het halveren van het bloemenblok geen smalle stroken ontstaan;
4. Chemische onkruidbestrijding is niet toegestaan;
5. Bemesting en/of het opbrengen van bagger is niet toegestaan;
6. Beweiding is niet toegestaan;
7. U gebruikt de beheereenheid niet als wendakker en/of als transportroute.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A43a	Bloemenblok	€ 2.868,94

50c Vogelvriendelijke Erwtten- of Veldbonenteelt (vroeg)

Doel

Een aantal eiwitgewassen zijn vanwege de structuur en het feit dat ze tot bloei komen aantrekkelijk voor akkervogels, zeker in combinatie met akkerranden en andere permanente akkerhabitats. In dit beheerpakket is daarom de teelt van Veldbonen en Erwtten opgenomen. De data waartussen het gewas aanwezig moet zijn, zijn afgestemd op de teelt van deze gewassen.

Instapeisen

- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op zandgrond;
- De beheereenheid is minimaal 9 meter breed;
- De beheereenheid is minimaal 0,3 hectare en maximaal 1,5 hectare groot.

Pakketvoorwaarden

1. Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 juli uit erwten of Winterveldbonen;
2. Chemische bestrijding is in de periode van 1 juni tot 15 juli niet toegestaan.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A50c	Vogelvriendelijke Erwtten- of Veldbonenteelt (vroeg)	€ 1439,50

50d Vogelvriendelijke Veldbonenteelt (laat)

Doel

Een aantal eiwitgewassen zijn vanwege de structuur en het feit dat ze tot bloei komen aantrekkelijk voor akkervogels, zeker in combinatie met akkerranden en andere permanente akkerhabitats. In dit beheerpakket is daarom de teelt van Veldbonen en Erwtten opgenomen. De data waartussen het gewas aanwezig moet zijn, zijn afgestemd op de teelt van deze gewassen.

Instapeisen

- Het pakket wordt uitsluitend afgesloten op zandgrond;
- De beheereenheid is minimaal 9 meter breed;
- De beheereenheid is minimaal 0,3 hectare en maximaal 1,5 hectare groot.

Pakketvoorwaarden

1. Minimaal 90% van de oppervlakte bestaat van 1 juni tot 15 augustus uit Zomerveldbonen;
2. Chemische bestrijding is in de periode van 1 juni tot 15 augustus niet toegestaan.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A50d	Vogelvriendelijke Erwtten- of Veldbonenteelt (laat)	€ 1539,50

54 Hoog waterpeil veenweide

Doel

Hoog waterpeil op veenweide helpt veenoxidatie af te remmen en daarmee bodemdaling tegen te gaan. Bij een laag waterpeil droogt het veen uit, waardoor er zuurstof bij het veen komt. Dit heeft de afbraak van veen tot gevolg, waardoor CO₂ vrijkomt en uiteindelijk de bodem daalt.

Hoog waterpeil is het meest effectief wanneer het hele polderpeil hoger wordt gezet volgens peilbesluit. In situaties waar dat (nog) niet kan, is het nuttig om in individuele sloten het peil hoger te zetten via dit beheerpakket.

Instapeisen

- Dit pakket is alleen mogelijk met een vergunning van het waterschap;
- Het pakket kan alleen worden afgesloten in het veenweidegebied;
- De oppervlakte van de beheereenheid wordt als volgt bepaald: lengte van de watergang x 25 meter landinwaarts, aan weerszijden van de watergang.

Pakketvoorwaarden

1. Het waterpeil is, afhankelijk van de pakketvariant, 30 of 40 cm hoger dan aangegeven polderpeil. Hierbij gaan we uit van 30 of 40 cm boven zomer- dan wel winterpeil (volgens vergunning);
2. De oevers zijn stevig (geen steile kanten, geen zwarte kanten en geen vertrapping). Om vertrapping te voorkomen is bij beweiding een (mobiele) drinkbak aan te raden;
3. Opzetten van het waterpeil leidt niet tot de inlaat van extra water met een slechte waterkwaliteit (nutriënten);
4. Het oppervlaktewaterpeil naast de beheereenheid bereikt ná de verhoging een peil t.o.v. het (gemiddelde) maaiveld van 20 of 30 cm op veengrond.

Pakketten

Pakketvariant		Vergoeding / ha
A54a	Hoogwaterpeil veenweide, 30 cm boven zomerpeil	€ 171,63
A54b	Hoogwaterpeil veenweide, 40 cm boven zomerpeil	€ 228,83